

SCIENCE-RESEARCH APPROACH IN ARCHEOLOGY

Abstract: The presented subject briefly and in general terms, suggests the possibility of proposing the conclusion that Science-research approach to implementing the basic classical methods in archaeological research is a prerequisite for a useful result of the science-research work.

Author information:

Svetlozar Stoyanov

Logistic engineer and technician "Construction and architecture", Secretary of the Branch of the National institute of archaeology with museum in Shumen

✉ s_v_stoyanov@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Science-research approach, classical methods, archeology.

Независимо от подбудите, интересът на поколенията към миналото е непресъхващ. Продиктуван е от необходимостта за опора в мъдростта и опита на предшествениците, както и от любопитство. Досегът с историята изправя човека пред *състоянието* на историческата памет на обществото, т.е. до колко вярно и детайлно е съхранен споменът за факти и събития. Друг съществен момент е възможността за нейното *съживяване и осмисляне* от съвременния човек, за да се разкрие съхранената истина за живота и духовността на предците [7, с. 40; 8, с. 44 – 45; 13, с. 4 – 5; 14, с. 1; 15, с. 46; 16, с. 61].

Наченките на систематично колекционерство на паметници на културата и изкуството са от края на XV в. и началото на XVI в. Те вливат свеж детайл в антикварните проучвания [4, с. 12 – 13; 20, с. 28].

През XVI в. проявите в развитието на антикварните знания са съществени. Създават се първите сбирки от паметници на древното изкуство. Издава се богата литература, предмет, на която са художествените богатства на стария Рим. За пръв път са в обращение албуми на различни художници с гравюри на антични произведения. Разцветът на антикварните занимания и все още колекционерското отношение към събрания материал, налага необходимостта от специфичен изследователски *подход* в дейността. Той е пристъпване към определен проблем, чрез съвкупност от дейности и анализ, за прилагане на съответен *метод* (или няколко метода) за постигане на целта. Това е начин за теоретическо изследване и за практическо приложение на знания, чрез систематизиран набор от дейности, за реализиране на установения стремеж. Налага се необходимостта от т.нар. *научковедски* подход, който се характеризира с комплексност на изследователската работа и позволява теоретико-емпирична представителност. Този подход е съпроводен от съответен положителен проучвателски резултат от работата по отношение на теоретичния анализ на информацията и на процеса на породените от това научни разбираня. Изразява се в уточняване и прецизиране на съществуващи постановки и схващания, както и доразвиването им в съответствие с целта и изследователските резултати [1, с. 438, с. 443; 4, с. 13; 5, с. 10; 12, с. 37 – 38; 6, р. 93].

Научният характер в антикварните занимания се проявява през XVII в., когато се правят опити за преминаване към систематизиране на придобитите материали, т.е. в зародиш се проявява необходимостта от търсения за научен подход, следствие, от който да е прилагане на научен метод за придобиване на съответни знания [4, с. 13 – 14].

Първата половина на XVIII в. е времето на значителни археологически открития. В средата на същият този век се натрупва огромен материал с антикварен характер. Частичното му систематизиране и проучване налагало да бъде обхванат в неговата цялост, да бъде подложен на синтез, да се представи в историческа перспектива и да се направят съответни изводи. През XVIII в. появата на редица научни общества, от рода на по-късните археологически дружества и институти, също допринася за назряване на необходимостта от научен подход към антикварните материали. Резултат от това е да се приложат съответни научни методи, за да се премине от колекционерството към археологията като наука, която изследва определена област от човешкото познание. Този преход е направен от немския изкуствовед Йохан Йоаким Винкелман (1717 – 1768) с класическия му труд „История на древното изкуство” (*Geschichte der Kunst des Altertums*), публикуван през 1764 г. в Дрезден (Германия). През 1767 г., също в Дрезден, авторът издава и допълнение „Бележки към история на древното изкуство” (*Anmerkungen Über die Geschichte der Kunst des Altertums*). С цялостната завършеност на изследването, както и с други свои разработки, Винкелман предлага метода на стиловия анализ, художествената критика и тълкуването. Това са съществени научни похвати в изкуствознанието и археологията. Независимо, че Винкелман не споменава в своите трудове термина *археология*, той дава на тази дисциплина ясно и определено съдържание за дадения етап от нейното развитие [4, с. 14 – 16].

В началото на XIX в. терминът *археология* е възроден от немския професор в Гьотингенския университет Християн Готлиб Хайне (1729 – 1812), който е филолог и археолог, в изданието му през 1822 г. в Брауншвайг (Германия) курс „Академични лекции по археология и изкуството на древността” (*Academische Vorlesungen über die Archeologie und Kunst des Alterthums*). Така терминът *археология* загубва първоначалния си широк смисъл, какъвто са му придавали гърци и римляни. Археологията се оформя като самостоятелна наука, която е отделна от историята, независимо, че в този период от нейното развитие е ограничена изключително за паметниците на изкуството и то в тесните рамки на гръко-римската древност. През XIX в. повишеният интерес на европейските народи към собственото им минало, както и на другите народи, дава нов подтик в еволюцията на археологията, който е белязан със значителни открития на терен. Археологията разширява своите рамки като наука и в хронологическо отношение, т.е. не само в гръко-римската древност [4, с. 16 – 17, с. 21 – 22].

Началото на XX в. е израстването на археологията като наука за археологическите паметници през епохите и народите от дълбока древност до Средновековието включително. През XX в. в границите на общата археологическа наука са създадени и отделни клонове, обединяващи паметници с еднакви хронологически, етнически или други белези. Тази диференциация по различни принципи е от практически съображения и е наложена от необходимостта от специализация и в методиката на научната археологическа работа.

Археологията на XXI в. е комплексна наука за идентифициране, последователно разкриване (разкопаване) на археологически обекти, тяхното анализиране и интерпретиране с изследователска цел. Дейността е при съблюдаване на определена методика в теоретичната и практическата работа. *Днешната археологическа наука* е изградена от организирана съвкупност от съответни академични дисциплини. Факт е интердисциплинарността в извършваните проучвания. Налице е системно изследване и взаимодействие между академични дисциплини от различни научни области при разработване на една и съща тема. Резултат от това е създаване и генериране на ново и потенциално използваемо знание [11, с. 3, с. 34 – 35; 18, с. 6 – 7, с. 10; 22, с. 9].

При избор на един или друг метод изследователят е необходимо да познава не само неговото предназначение и възможности, но и технологията, т.е. последователността от

образуващите го интелектуални процедури. Това са задължителните и съвкупни редове от определени операции за изпълнение [21, с. 37].

Базисните класически методи в археологическите изследвания са:

- *стратиграфски метод* – това е характерен метод за датиране при археологически разкопки, при който се отчитат напластяванията. Съществен тук е неразрушеният пласт, показващ, че от него започват да се разкриват свидетелства за култури от предходни епохи, при използване на научни методи за изследване и интерпретиране на веществените останки и поведението на предците [17, с. 85; 19, с. 7];

- *сравнителен метод* – методът най-общо се състои в съпоставяне (на сходни или противоположни), както на количествени, така и на качествени, характеристики на археологическите паметници, като от особено значение е да бъде спазван критерия за съвместимост на признаците на сравнение [2];

- *формално-типологически метод* – накратко същността на метода е в класификация и групиране в съответна поредност на археологическите паметници – по материал, форма и предназначение, като се преминава към хронологическо разполагане на предметите. Следва съпоставяне на типове от различни групи по принципа на синхронизма, т.е. по своята едновременност [4, с. 28 – 30];

- *картографски метод* – това е метод за теоретическо и проучвателско изучаване или за практическо приложение на знание, чрез систематизиран набор от дейности, за постигане на определената цел, при ползване на географска карта за опознаване и получаване на нови знания за изобразяваните на нея явления и обекти [3, с. 20; 9; 10, с. 145].

Представената разработка, накратко и в най-общ план, предполага възможността да бъде предложен извода, че науковедският подход за прилагане на базисните класически методи в археологическата изследователска работа, е предпоставка за полезен резултат от изпълнението на проучвателската дейност.

References:

1. **Bizhkov, G., Kraevski, V., 1999:** Metodologiya i metodi na pedagogicheskite izsledvaniya., 1999, S. – M., (BG), ASKONI-IZDAT OOD, Sv. Kliment Ohridski.
2. **Blog.bg, 2011:** Metod na sravnenieto., V: Blog.bg, S., (BG), 10.02.2011, razработките.blog.bg, <<http://razработките.blog.bg/biznes/2011/02/10/metod-na-sravnenieto.683342>>, 05.02.2017.
3. **Bulashev, O., 2014:** Kartografichne zabezpechennya rekreacijnoyi i tury`sts`koyi diyal`nosti., V: Naukovo-teorety`chny`j zhurnal „Slobozhans`ky`j naukovo-sporty`vny`j visny`k”, X., (UA), 2014, #6(44), 19 – 23, XDAFK.
4. **Dimitrov, D., 1958:** Uvod v arheologiyata., 1958, S., (BG), Nauka i izkustvo.
5. **Dimitrov, N., 2013:** Vuvvedenie v nauchnite izsledvaniya., 2013, P., (BG), Intelekspert-94.
6. **Dimitrova, N., 2014:** The competence approach in educational process as element acmeology., In: International scientific refereed indexed online journal with impact factor „SocioBrains”, S., (BG), 2014, 4, 89 – 93, Smart ideas – wise decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/Issue+4-2014/>>, 05.02.2017.
7. **Garden, Zh.-K., 1983:** Teoreticheskaya arkheologiya., 1983, M., (RU), Progress.
8. **Kleyn, L., 2009:** Novaya arkheologiya (kriticheskij analiz teoreticheskogo napravleniya arkheologii Zapada)., 2009, D., (RU), DonNU.
9. **Klochkova, Ye., 2014:** Kartograficheskij metod issledovaniya v landshaftovedenii., V: Kineziolog, R., (RU), 10.10.2014, kineziolog.su, <<http://kineziolog.su/content/kartograficheskij-metod-issledovaniya-v-landshaftovedenii>>, 25.02.2017.

10. **Komissarova, T., Morozova, O., 2015:** Vizualizatsiya geograficheskogo prostranstva kartograficheskimi metodami., V: Nauchno-teoreticheskiy zhurnal „Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta”, SPb., (RU), 2015, Vyp.3, Ser.7 (Geologiya. Geografiya), 144 – 152, SPbGU.
11. **Kovachev, G., 2007:** Teoretichna arheologiya., 2007, V.T., (BG), Faber.
12. **Kozhuharova, G., 2015:** Filosofsko-metodologichna sushtnost na ponyatiето podhod., V: Elektronno spisanie „Pedagogicheski forum”, S.Z., (BG), 2015, Br.2, 35 – 50, TrU DIPKU, <http://www.dipku-sz.net/sites/default/files/pedagogicheski_forum_2_2015.pdf>, 04.02.2017.
13. **Martynov, A., 2000:** Arkheologiya., 2000, M., (RU), Vysshaya shkola.
14. **Mateeva, S., 2005:** Obshtestvena komunikatsiya i istoricheska pamet., V: Izvestiya na katedra „Bulgarska istoriya i arheologiya” i katedra „Obshta istoriya” – YuZU Neofit Rilski, B., (BG), 2005, 2, 1 – 10, YuZU, <<http://www.history.swu.bg/PDF/04.pdf>>, 02.04.2016.
15. **Nekrasova, N., 2012:** V. I. Kolosov i istoricheskaya pamyat' Tverskoy gubernii., V: Nauchnyy zhurnal „Vestnik slavyanskikh kul'tur”, M., (RU), 2012, T.24, Vyp. №2, 46 – 53, FGBOUVPO MGUDiT ISK.
16. **Nikolov, N., 2014:** Rolyata na istoricheskite znaniya za formirane na istoricheskoto suznanie., V: Nauchni trudove na Kolezh – Dobrich, Sh., (BG), 2014, T.VII, 61 – 67, Episkop Konstantin Preslavski.
17. **Ostapenko, V., 2012:** Datuvannya v arxeologiyi., V: Nauka i molod`. Pry`kladna seriya, K., (UA), 2012, Vy`p.11 – 12, 85 – 88, NAU, <<file:///C:/Users/user/Downloads/3405-9054-1-SM.pdf>>, 24.01.2017.
18. **Romek, Ye., 2008:** „Obshchestvo znaniya”. Distsiplinarnaya struktura i rol' SNG v protsesse sotsial'nykh transformatsiy., 2008, Rn/D., (RU), FGBOUVPO YuFU, <<http://www.elena.romek.ru/learning/romekUP.doc>>, 05.04.2016.
19. **Rychkova, I., 2014:** Osnovy stratigrafii i geokhologii., 2014, T., (RU), TPU.
20. **Silyanovska-Novikova, T., 1972:** Osnovi na muzeeznaniето. Lektsii i izsledvaniya., 1972, S., (BG), Nauka i izkustvo.
21. **Vurbanov, I., 2014:** Izsledvatelski metodi. Lektsionen kurs., 2014, S., (BG), SA D. A. Tsenov.
22. **Yanin, V. (red.), 2006:** Arkheologiya., 2006, M., (RU), MU.